

RESSENYES

RIPOLL, G.; GURT, J.M. (eds.). 2000.

Sedes Regiae (ann.400-800).

Barcelona: Reial Acadèmia de Bones Lletres. 620 p.

(amb la col·laboració d'A. CHAVARRÍA)

ISBN 84- 922028-2-3

Aquest volum és tot un encert, des de la seva concepció (reunions de treball i de discussió del projecte de recerca «The Transformation of the Roma World» de la «European Science Foundation»), passant per la tria dels motius d'estudi dels assaigs publicats (les ciutats imperials i reials, noves o no, a l'antiguitat tardana, des de les panoràmiques generals fins a la concreció de ciutats, pràcticament exhaustiva, de Constantinoble, Roma o Ravenna, passant per Cartago, Gènova i Lió i acabant a Barcelona, Mérida, Toledo o Cartagena) i els estudiosos que els firmen (un catàleg que inclou, entre d'altres, Liebeschuetz, Arce, Ward-Perkins, Duval, Ripoll, Gurt, Velázquez o Ramallo), i acabant pel fet mateix que molt diverses institucions (el MEC, la UB, la URV o la Reial Acadèmia de Bones Lletres) hagin decidit col·laborar-hi, amb diners i amb infraestructura editorial, per fer-ne possible la publicació. No tinc per costum fer grans lloances d'allò que m'és donat recensionar, tot i que amb el pas dels anys ja procuro recensionar només allò que crec que és bo i positiu per a l'avenç de la nostra filologia clàssica, però en aquest cas crec que és de justícia escriure que estem davant d'un volum que és, ja, un

punt nou de referència per a conèixer la història de les ciutats amb seus de govern imperial o reial durant l'antiguitat tardana. La fascinació que m'ha produït la lectura de molts dels assaigs neix de la sàvia barreja que hi he trobat (probablement mèrit de les indicacions dels editors) entre les diferents disciplines que formen, al meu entendre, l'estudi complex de l'antiguitat clàssica i tardana, des del coneixement profund dels textos, passant per la relectura de les excavacions arqueològiques ja antigues, seguint per la presentació de dades noves i acabant per no rebutjar la informació que procedeix de la història de l'art, de la numismàtica o d'allò que els romans anomenaven *dades antiqüàries*. La fascinació ha seguit per l'interès intrínsec que m'ha provocat reconèixer el procés i les causes de la fundació de noves ciutats «de govern» en la cronologia de referència (el gran treball de Javier Arce, «La fundación de nuevas ciudades en el Imperio Romano tardío: de Diocleciano a Justiniano (s. IV-VI)», p. 31-63) o com i per què les «velles» ciutats saben o s'han d'adaptar a les noves circumstàncies polítiques (l'assaig de Paolo Delogu sobre «*Solium Imperii-Urbs ecclesiae*. Roma fra la tarda antichità e l'alto

medievo», p. 83-109, és il·luminador en aquest àmbit) i culturals. El llibre inclou treballs sobre ciutats imprescindibles, com Ravenna (Sauro Gelichi), Cartago (Aïcha ben Abed i Noël Duval), Barcelona (Josep Maria Gurt i Cristina Godoy) o Toledo (Isabel Velázquez i Gisela Ripoll), però tan interessants com són aquests (i els altres que no esmento!), deixeu-me que em quedi amb els treballs de síntesi, que crec especialment recomanables per a tothom, estudiants (potser de postgrau) i especialistes: l'introducció d'una de les ànimes del projecte, J.H.W.G. Liebeschuetz, «Ravenna to Aachen», el ja esmentat de Javier Arce i el de Gisela Ripoll, sobre «*Sedes regiae* en la *Hispania* de la antigüedad tardía».

El volum ve completat per una sèrie d'índexs que ajuden el lector a endinsar-se en

la feina no fàcil de localitzar la informació que més li interessi. En aquest sentit, tot i que el llibre té els índexs imprescindibles (toponímic, temàtic i onomàstic), potser un autèntic i exhaustiu *index locorum* de passatges citats i discutits hauria complementat millor la feina. En qualsevol cas, he volgut transmetre el meu entusiasme cap a una obra de conjunt, mèrit també (i no poc important!) dels editors que ens l'ofereixen, que caldrà que totes les biblioteques que es preuin de dur aquest nom tinguin en els seus fons.

Joan Gómez Pellarès

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Ciències de l'Antiguitat
i de l'Edat Mitjana
Joan.Gomez@uab.es

MARTÍNEZ GÁZQUEZ, José (ed.). 2000.

Petri Galleci Opera Omnia quae exstant. Summa de Astronomia. Liber de Animalibus. Regitiua domus.

Florència: Sismel, Edizioni del Galuzzo. XII + 196 p.
ISBN 88-87027-88-9

Dins d'una col·lecció de la màxima activitat i gran prestigi en els darrers anys, «Millenio medievale», que recull l'activitat de la Societat Internazionale per lo Studio del Medioevo Latino, publica les seves darreres edicions crítiques el nostre col·lega José Martínez Gázquez. Crec sincerament que el millor elogi que es pot fer del treball del prof. Martínez Gázquez és que hagi merescut l'interès i l'atenció de la col·lecció que dirigeix el prof. Claudio Leonardi. En aquest sentit, doncs, no ens estendrem perquè els seus «avals» són molt més significatius que el que jo pugui escriure: no hi ha societat ni publicació en el món científic dedicat a l'estudi de l'edat mitjana que es comunicava en llatí i en vulgar més valorada que la SISMEL florentina de Leonardi i el fet que el treball aparegui publicat allà ja ho diu tot en favor seu.

L'edició crítica recull totes les obres conegudes i transmeses (també hi ha referències

indirectes del mateix Pedro Gallego, d'alguna obra que no ens és donat, ara per ara, conèixer) del que fou primer bisbe de la restaurada (després de la reconquesta) diocèsi de Cartagena, a partir de 1250. El franciscà Pedro Gallego va viure, estudiar i treballar en punts clau de l'Espanya del seu temps, entre els principals Toledo, Sevilla (probablement) i Múrcia, i el contacte amb la ciència i la saviesa àrab, i grega a través dels àrabs i de les traduccions llatines, li devia avivar el desig de transmetre entre els germans de la seva fe aquells coneixements que ell havia anat adquirint. A pesar del que pugui semblar, la seva obra (com molt bé demostra Martínez Gázquez) no és la del traductor, sinó la del coneixedor que vol divulgar a través de la seva pròpia «digestió» d'allò que ha llegit. En aquest sentit, l'obra conservada del bisbe, que ara tenim, per primera vegada, reunida en un sol volum